

Talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2024–2025 laadintaohje

Talousarvioita koskevat säännökset

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä talousarvio ja taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että

- se toteuttaa kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan
- siinä hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet
- taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen
- talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Siihen tehtävistä muutoksista päättää kunnanvaltuusto. Kunnanhallitus vastaa talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelusta.

Suomen Kuntaliitto on antanut suosituksen kunnan ja kuntayhtymän talousarviosta ja -suunnitelmasta. Kirjanpito tulee järjestää siten, että sen avulla voidaan seurata talousarvion toteutumista tilinpäätöksessä laadittavassa talousarvion toteutumisvertailussa.

Lain verotusmenettelystä 91 a §:n mukaan kunnan tulee ilmoittaa seuraavan vuoden veroprosentit 17.11. mennessä Verohallinnolle.

Yleinen talouskehitys

Kuntien vuosien 2020-2021 tulo- ja menokehitykseen vaikutti laajasti koronaepidemia. Peruspalveluiden turvaamiseksi ja kuntien talouden tukemiseksi valtio osoitti kuntatalouteen mittavasti tukea. Vaikka kriisin vaikutuksia kuntatalouteen ei voida täsmällisesti mitata, on nähtävissä, että koronatuki ylitti epidemiasta aiheutuneet nettokustannukset.

Vuonna 2022 kuntatalouden koronaepidemian hoidosta aiheutunut suurin menopaine poistuu. On kuitenkin todennäköistä, että syntynyttä hoito- ja palveluelvelkaa puretaan täysimääräisesti, mikä aiheuttaa sosiaali- ja terveystaloudessa lisämenoja. Myös väestön ikääntyminen lisää em. palveluiden käyttöä. Omalta osaltaan kuntien menoja kasvattavat kuntien tehtävien laajennukset.

Toimintatulojen arvioidaan vuonna 2022 laskevan muun muassa korona-avustusten poistuessa. Yhteisöverotulojen jako-osuuden määräaikaisen korotuksen päättyminen hidastaa verotulojen kasvua. Valtionosuudet kasvavat hallitusohjelman mukaisten tehtävälaajennusten, valtionosuuden lisäyksen ja indeksikorotuksen vuoksi.

Vuoden 2022 yleiseen taloudenkehitykseen on vaikuttanut suuresti Ukrainan kriisi. Inflaation kiihtyminen, eräiden kulutustavaroiden toimitusvaikeudet ja korkotason yllättävän nopea nousu ovat olleet leimauttavia vuoden 2022 talouskehitykselle.

Hyvinvointialueiden toiminnan aloitus vuoden 2023 alusta ja tähän liittyvät taloudelliset toimenpiteet vaikeuttavat suuresti vuoden 2023 talousarvion laadintaa ja vuosien 2024-2025 suunnitelmavuosien ennakkointia.

Riskienhallinta

Talousarvion laadintaprosessin yhteydessä on tarkasteltava kunnan toimintaan liittyviä riskejä ja toimenpiteitä, joilla niitä voidaan hallita. Tavoitteiden kannalta merkittävimmät riskit esitetään talousarviossa toimialuetasolla.

Toiminnalliset tavoitteet

Kunnanvaltuusto vahvistaa toimialueille toiminnan ja talouden tavoitteet talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Tavoitteiden tulee olla selkeitä ja mitattavissa sekä kuntastrategian linjausten mukaisia. Tavoitteiden tulee olla sellaisia, että ne voidaan saavuttaa toimialueiden omin toimenpitein. Tavoitteiden tulee olla realistisia suhteessa toimialueen toiminnallisiin mahdollisuuksiin.

Talousarvioasiakirjaan kirjatut toiminnalliset tavoitteet ovat lautakunnittain sitovat.

Toimintatulot ja -menot

Vuoden 2023 talousarvio ja vuosien 2024-2025 taloussuunnitelma valmistellaan 100 euron tarkkuudella. Tuloarviot ja määrärahat ilmoitetaan arvonlisäverottomina.

Menojen osalta tulee noudattaa kulukuria. Kaikkia menoeriä ja toimintoja tulee tarkastella kriittisesti ja arvioida olisiko ne mahdollista toteuttaa kustannustehokkaammin. Palkoissa varaudutaan 3 % tasokorotukseen. Kokonaisuutena toimintatuottojen ja -menojen tulee pysyä kunnanhallituksen kullekin toimialueelle hyväksymän raamin puitteissa.

Käyttötalouden talousarvioraami ja sitovuus

Vuoden 2023 talousarvion raamin pohjaksi on otettu vuoden 2022 alkuperäinen talousarvio, johon on tehty palkkojen tasokorotuksen lisäksi toiminnan edellyttämät määrärahatarkastukset. Talousarvion saamiseksi ylijäämäiseksi on tulosalueiden raameja jouduttu karsimaan. Rahoituksen kohdistaminen tulosalueilla toiminnan kannalta riittävänä ja oikeudenmukaisena korostaa lautakunnan roolia talousarvion laadinnassa. Tulosalueittain talousarvion menoraami on seuraava:

Kunnanhallitus	4 429 400 e
Sivistysltk.	8 900 000 e
Tekninen ltk.	4 938 800 e
Rakennusltk.	282 300 e

Käyttötalouden sitovana tasona on toimintatulot ja toimintamenot lautakunnittain ilman suunnitelman mukaisia poistoja ja laskennallisia eriä. Vapaa sivistystyö (kansalaisopisto) on nettobudjetoitu yksikkö.

Verotulot

Mäntyharjun kunnanvaltuusto hyväksyi 15.11.2021 vuoden 2022 tuloveroprosentiksi 20,75 %. Vuoden 2023 osalta kunnalla ei ole mahdollisuutta muuttaa tuloveroprosenttia. Talousarvioraami perustuu kiinteistöveroprosenttien osalta 5 %:n korotukseen. Verotulokertymän ennustamisessa käytetään apuna Kuntaliiton veroennustekehikkoa.

Kuntaliiton toukokuun veroennusteen mukaan Mäntyharjun verotulot vuonna 2023 olisivat 13.067.000 euroa. Vastaava luku vuonna 2024 olisi 12,4 milj. euroa ja vuonna 2024 12,5 milj. euroa. Ennustetta päivitetään säännöllisesti.

Verotulojen ennustamisessa seurataan myös Valtiovarainministeriön julkaiseman Kuntatalousohjelman 2022–2025 kuntatalouden kehitysarvioita.

Valtionosuudet

Kuntaliitto julkaisi huhtikuussa ensimmäisen arvion kuntien valtionosuudesta vuodelle 2023. Laskelman mukaan Mäntyharjulle myönnetään valtionosuutta yhteensä 2.083.210 euroa vuonna 2023.

Valtionosuusluku sisältää peruspalveluiden ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien lisäksi valtionosuuksiin kirjattavat verotulomenetysten korvaukset.

Sekä verotulojen että valtionosuuksien merkittävän pienenemisen taustalla on hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvät ratkaisut.

Valtiovarainministeriö julkaisee peruspalvelujen valtionosuuksista ennakkolaskelmia. Talousarvion laadinnassa seurataan myös VM:n ennusteita.

Lopulliset päätökset vuoden 2023 valtionosuudesta tehdään aivan vuoden 2022 lopussa.

Vuosikate

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka toimintakulujen jälkeen jää käytettäväksi investointeihin ja lainojen lyhennyksiin. Suunnitelmavuosien vuosikatteen tulee olla vähintään suunnitelman mukaisten poistojen suuruinen, jotta kunnan velkamäärä ei lisäänty. Mikäli kunta investoi sumu-poistojen määrää enemmän, tulee investointien rahoitusvaihtoehdot selvittää tarkasti.

Investointiosa ja sitovuus

Investointeina käsitellään hankkeet ja hankinnat, joiden suuruus on vähintään 20 000 euroa. Määrärahojen lisäksi investointiosa sisältää investointihankkeiden mahdolliset tuloarviot. Investointeja suunniteltaessa tulee arvioida investoinnin vaikutus käyttötalousmenoihin.

Investointiohjelma valmistellaan talousarviovuodelle ja kahdelle suunnitelmavuodelle.

Useammalle vuodelle jaksottuvien hankkeiden osalta esitetään hankkeen kokonaiskustannusarviot sekä niiden jaksottuminen suunnitelmavuosille.

Leasingrahoituksella tehtävät hankinnat budjetoidaan ja kirjataan vuosikuluksi käyttötalousosaan.

Investointiosa on valtuustoon nähden sitova hankkeittain.

Lainat

Mäntyharjun kunnan lainamäärä on vuoden 2022 lopussa 20.230.000 euroa, 3 589 e/asukas. Tavoitteena on pitkällä aikavälillä vähentää korollisten lainojen määrää.

Aikataulu

Talousarvion 2023 laadinta on alustavasti aikataulutettu:

- Talousarvion laadintaohje kunnanhallitus 13.6.2022
- Toimialojen organisaatiomuutokset viikolla 32
- Investointien kohteet ja määrärahavaraukset 30.9.2022 mennessä
- Esitykset lautakunnille talousarvioksi valmiina 14.10.2022 mennessä
- Talousarvion lautakuntakäsittely 11.11.2022 mennessä
- Tulovero- ja kiinteistöveroprosenttien vahvistaminen 14.11.2022
- Talousarvion käsittely kunnanhallituksessa 28.11.2022
- Talousarvion käsittely kunnanvaltuustossa 12.12.2022